

ANZAK GÜNÜNÜN ÖNEMİNİNİ VE RUHUNU ANLAMAYAN ÜLKELER

Teoman Ertuğrul TULUN

Analist

Analiz No : 2019 / 13

08.05.2019

İngilizce olarak yayınlanan Türk gazetelerinde bildirildiği üzere, Avusturalya ve Yeni Zelandadan 1200den fazla ziyaretçi Avustralya ve Yeni Zelanda Kolordusunun (ANZAK) Türk topraklarına Gelibolu yarımadasından çıkarma yapmasının 104. Yıldönümünü anmak için 25 Nisan 2019un ilk saatlerinde Türkiye'nin Çanakkale ilinde yapılan şafak ayinine katıldılar.^[1] Bu çıkarma, Birinci Dünya Savaşı'nın dokuzuncu ayında gerçekleşti. 25 Nisan, Avustralya ve Yeni Zelanda'da ANZAC Günü olarak da bilinmektedir.

Avustralya Hükümeti Anzak Günü'nü nasıl görüyor?

Avustralya Hükümeti Gazilerle İlgili İşler Dairesi web sitesinde Anzak Günü tarihi şöyle açıklanıyor:

Anzak geleneği - bugün hala geçerli olan cesaret, dayanıklılık ve (erkek) dayanışması ülküsü- 25 Nisan 1915'te Avusturalya ve Yeni Zelanda Kolordusu Gelibolu Yarımadası'na çıkarma yaptığında oluştu.

Bu (çıkarma), 8500ü yaralanma veya hastalık nedeniyle öldürülen veya ölen 25000 Avusturalyalının zayıyla sonuçlanan sekiz ay süren bir savaşın başlangıcıydı.

Gelibolu Yarımadası'nda görev yapan erkekler, kelime hazinemize "Anzak" sözcüğünü ekleyerek ve Anzak ruhu kavramını yaratarak bir efsane oluşturdular.

1916'da çıkarmanın ilk yıldönümü Avustralyada, Yeni Zelandada ve İngiltere'de ve Mısır'daki birlikler tarafından anıldı. Aynı yıl, 25 Nisan, Başbakan Vekili George Pearce tarafından Anzak Günü olarak adlandırıldı.

1920'lerde Avustralyada Anzak Günü törenleri yapıldı. Bütün eyaletler Anzak Günü'nü resmi tatil olarak kabul etti. 1940'larda, İkinci Dünya Savaşı gazileri

ülkenin dört bir yanındaki geçit törenlerine katıldılar. Daha sonraki yıllarda Kore, Malezya, Endonezya, Vietnam ve Irak'taki çatışmalardan dönen erkek ve kadın askerler, müttefik ülkelerden gaziler ve barışı koruma görevlileri geçit törenlerine iştirak ettiler.

1960'larda ve 1970'lerde, törenlere katılan insanların sayısı, Avustralyalılar Anzak Günü'nün uygunluğunu sorguladıkça düştü. Bununla birlikte, 1990'larda Avusturalya genelinde Anzak Günü'ne olan ilgi, özellikle gençlerin katılımı, birçok kişinin Gelibolu Yarımadası'na hac ziyareti yaparak Şafak Ayinine katılmalarıyla artış gösterdi. [2]

Avusturalyalılar için Şafak Ayininin anlamı nedir?

Aynı web sitesi, Avustralya Savaş Anıtı'nda yazılı olduğu şekilde Şafak Ayini nin anlamını şöyle açıklamaktadır:

Anzak Günü'nde yapılan Şafak Ayininin kökeni, bugün hala Avustralya Ordusu tarafından yerine getirilen alışlagelmiş bir uygulamaya dayanmaktadır. Şafağın loşluğu askerlerin gözleriyle şakalaşır ve çok eski zamanlardan beri, şafaktan önceki yarım saat veya bunu biraz geçen zaman bütün gri, sisli gölgeleriyle, saldırı için en çok tercih edilen zamanlardan biri olur. Savunma pozisyonundaki askerler bu nedenle şafaktan önce karanlıkta uyandılar ve o gün, ilk donuk gri ışık savaş alanından çekildiğinde uyanık ve silahlarını kullanmaya hazırlardı. Bu o zaman da ve şimdi de hala "harekete hazır olmak şeklinde bilinir. Bu günbatımında da tekrarlanır.

Mustafa Kemal Atatürk'ün Anzak Anıtlarına Yazılan Sözleri

Mustafa Kemal Atatürk'ün, ülkeleri için hayatlarını feda eden askerlerle ilgili çeşitli Anzak anıtlarında yazılı olan aşağıdaki sözleri, benim görüşüme göre, yaklaşık 60.000 Türk askerinin işgalci bir çokuluslu askeri kuvvete karşı Türk vatanını savunmak için hayatlarını feda ettiği Çanakkale savaşlarının acılarını ve ıstırabını herkesten daha iyi bilen bir askeri komutan ve devlet adamı tarafından dile getirilen içten görüşleri temsil etmektedir:

Kanlarını döken ve hayatlarını kaybeden kahramanlar * Şimdi burada dost bir ülkede yatıyorsunuz. Bu nedenle huzur içinde yatın. Bizim ülkemizde yan yana yatan Johnnyler ve Mehmetler arasında bizim için bir fark yoktur. Uzak diyarlardan oğullarını gönderen analar; gözyaşlarınızı siliniz: oğullarınız şimdi bağrımızda yatmaktadırlar ve barış içindeler. Bu topraklarda hayatlarını kaybettikten sonra onlar da bizim oğullarımız oldular.[3]

Atatürk'e atfedilen yukarıdaki sözcüklerin yansıttığı hissiyat bugün Türkiye'de hala geçerlidir. Aslında, Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğanın Anzak Günü vesilesiyle yayımladığı mesajda yer alan şu tümceler bu hissiyatın samimi ifadesidir:

Çanakkale Kara Savaşlarının 104. yıl dönümünde, bu topraklarda vatanlarını ve şereflerini savunan yüzbinlerce askerimizi, şehitlerimizi ve gazilerimizi rahmetle yad ediyorum.

Bugün Çanakkale Savaşlarında can veren her milletten tüm askerleri anıyoruz.

Ortak acıları, yeni düşmanlıklar üretme değil; dostluğun, sevginin, barışın aracı haline dönüştürme konusunda Çanakkalenin tüm toplumlara örnek olmasını temenni ediyorum.[4]

Bazı üçüncü ülkelerin Anzak Günü ile ilgili açıklamalarında bu hissiyatın karşılığı olan samimi duygular var mı?

Bu yılki Anzak Günü anma törenlerinde Amerika Birleşik Devletleri Dışişleri Bakanı 24 Nisan 2019 tarihinde Anzak Günü ile ilgili aşağıdaki basın açıklamasını yapmıştır:

Sizler Anzak Günü'nü idrak ederken, Amerika Birleşik Devletleri Hükümeti adına tüm Avustralyalılar ve Yeni Zelandalılar ile birlikte olduğumuzu ifade ediyorum.

Bu gün, Gelibolu çıkartmasının 104. yıldönümünde, I. Dünya Savaşı sırasında Avustralya ve Yeni Zelanda askeri personeli tarafından yapılan fedakârlıkları hatırlıyoruz. Batı Cephesi'ndeki siperlerde ve Ortadoğu'nun en acımasız çöllerinde Amerikalılarla birlikte yan yana olan cesur Avusturalyalı ve Yeni Zelandalı kadınların ve erkeklerin kahramanca eylemleri, özgürlük ve demokrasi için güvenli bir dünya kurmaya yardımcı olmuştur.

Bizler de, geçmişte ve günümüzde, Büyük Savaştan bu yana geçen yıllarda barış için fedakârlık yapan ve barışı sağlamaya çalışan birçok cesur Avustralya ve Yeni Zelanda personelinin hizmetlerine teşekkür ediyoruz.

Avustralya, Yeni Zelanda ve ABD arasındaki bağlar güçlü ve istikrarlı olmaya devam etmektedir. Her gün Hint-Pasifik bölgesinin ve dünyanın her yerindeki özgürlüğü ve güvenliği korumak için işbirliği yapıyoruz. Bu Anzak Gününde Avusturalyalı ve Yeni Zelandalı dostlarımızla birlikte Büyük Savaşın tarihi mirasını hatırlıyor, ülkelerinin ve yurttaşlarının hürriyetlerini ve güvenliklerini korumak için canlarına veren cesur erkek ve kadın askerleri hayırla anıyoruz.

Aslında ABD 1914te Birinci Dünya Savaşının başlamasından sonra bir tarafsızlık politikası benimsemiş ve Nisan 1917de, savaşın başlamasından iki buçuk yıl sonra Almanyaya ve daha sonra Avusturya-Macaristana karşı savaş ilan etmiştir.[5] Ancak, Osmanlı İmparatorluğu ABD'ye karşı hiçbir zaman düşmanca bir eylemde bulunmadığından ve birlikleri İtalya'da veya Batı Cephesinde yer almadığından, ABD Osmanlı İmparatorluğu'na karşı savaş ilan etmemiştir. ABD Senatosu Savaş İlanları bölümünde bu hususta bir kayıt yoktur.[6]

Bu bakımdan, ABD Dışişleri Bakanının Anzak Günü basın açıklamasında, vatanlarını

savunmak üzere hayatlarını kaybeden onbinlerce Türk askerine dair tek bir atıf görmemek oldukça ilginç ve şaşırtıcıdır. Tarihsel gerçek şudur: Gelibolu yarımadasına çıkarma yapan ANZAC birlikleri de dâhil olmak üzere çok uluslu askeri birlikler kelimenin tam anlamıyla Türk ülkesinin işgalcileridir. Bu bakımdan, Türkiye gibi ABDnin müttefiki bir ülkenin halkının, Anzak Günü ile ilgili ABD basın açıklamasında kendi askerlerine de atıf yapılmasını beklemesi çok doğaldır.

Ankara'daki ABD Büyükelçiliği'nin web sitesinde de, Gelibolu'da yaşamını yitirmiş Türk askerlerine hiç değinilmemektedir. ABD Büyükelçiliğinin Twitter hesabında 26 Nisan 2019 tarihinde Türkçe olarak yayınlanan bir tweet de, ABD Büyükelçiliği İşgüderi Hovenier ile birlikte ABD Büyükelçiliğinden ve İstanbuldaki ABD Başkonsolosluğundan diplomatların Anzak Koyundaki Şafak Ayininde Avusturalyalı ve Yeni Zelandalı müttefiklerine katılmaktan onur duydukları belirtilmektedir. Aynı tweet de, ABD Dışişleri Bakanlığı Asya-Pasifik Bürosunun, ABD Dışişleri Bakanının Anzak Günü basın açıklamasını içeren tweeti de yer almaktadır.[7]

En azından Türkiye'deki ABD Büyükelçiliği ve Konsoloslugu'nda çalışan Türk yerel personele saygılı olmak bakımından, ABD Büyükelçiliği tweetinde Gelibolu ve Çanakkale Savaşlarında hayatlarını feda eden Türk askerlerine değinmek diplomatik ve ahlaki açıdan düşünceli bir davranış olurdu. Böyle bir atfın olmayışı, ABD hükümetinin, müttefiki olan Türkiye'nin duyarlılıklarını tam olarak anlamadığını ve ANZAC Günü'nün insani ruhunu tam olarak kavrayamadığını göstermektedir.

*Bu analiz yazısının *aslı İngilizce olarak kaleme alınmıştır.*

**Fotoğraf: <https://www.dailymail.co.uk>

[1] Thousands gather for dawn service in Gallipoli to remember fallen Anzacs, *Hürriyet Daily News*, 25 Nisan 2019, blm. Local, <http://www.hurriyetaailynews.com/thousands-gather-for-dawn-service-in-gallipoli-to-remember-fallen-anzacs-142924>.

[2] Anzac Day history, Australian Govenment, 2019, <https://www.dva.gov.au/commemorations-memorials-and-war-graves/commemorations-and-anniversaries/anzac-day-history>.

[3] Paul Daley, Ataturks Johnnies and Mehmet's Words about the Anzacs Are Shrouded in Doubt, *Guardian*, 20 Nisan 2015, blm. Opinion, <https://www.theguardian.com/news/2015/apr/20/ataturks-johnnies-and-mehmet's-words-about-the-anzacs-are-shrouded-in-doubt>.

[4] President Erdoğan's Message on Anzac Day, Government, Presidency of The Republic of Turkey, 25 Nisan 2019, <https://www.tccb.gov.tr/en/speeches-statements/558/105127/president-erdogan-s-message-on-anzac-day>.

[5] Michael Howard, *The First World War: A Very Short Introduction*, 1st bs (Oxford University Press, 2007), 97, <https://global.oup.com/academic/product/the-first-world-war-a-very-short-introduction-9780199205592?cc=tr&lang=en&>.

[6] Official Declarations of War by Congress (United States Senate), erişim 27 Nisan 2019, https://www.senate.gov/pagelayout/history/h_multi_sections_and_teasers/WarDeclarationsbyCongress.

[7] Dün, Maslahatgüzar Hovenier ile birlikte ABD Büyükelçiliğinden ve @ABDIstanbuldan ABDli diplomatlar, #Anzak Koyundaki Şafak Ayininde #Avustralya ve #YeniZelandalı müttefiklerimize katılmaktan onur duydular. @AusAmbTurkey @HintonWendyNZ, Social Media Page, US Embassy Turkey Twitter, 26 Nisan 2019, <https://twitter.com/USEmbassyTurkey/status/1121761596831879168>.

Yazar Hakkında :

Teoman Ertuğrul Tulun , Avrasya İncelemeleri Merkezi'nde (Ankara) analisttir. Dr. Teoman Ertuğrul Tulun, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi doktorasını Ankara İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi'nde tamamladı. Avrupa Birliği Çalışmaları, Küreselleşme, Yabancı Düşmanlığı, Nefret Söylemi Çalışmaları ve Uluslararası İlişkiler alanlarında çalışmalar yapmaktadır.

Atıfta bulunmak için: TULUN, Teoman Ertuğrul. 2024. "ANZAK GÜNÜNÜN ÖNEMİNİNİ VE RUHUNU ANLAMAYAN ÜLKELER." Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM), Analiz No.2019 / 13. Mayıs 08. Erişim Nisan 24, 2024. <https://avim.org.tr/tr/Analiz/ANZAK-GUNUNUN-ONEMININI-VE-RUHUNU-ANLAMAYAN-ULKELER>

Süleyman Nazif Sok. No: 12/B Daire 3-4 06550 Çankaya-ANKARA / TÜRKİYE

Tel: +90 (312) 438 50 23-24 • **Fax:** +90 (312) 438 50 26

@avimorgtr

<https://www.facebook.com/avrasyaincelemelerimerkezi>

E-Posta: info@avim.org.tr

<http://avim.org.tr>

© 2009-2024 Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM) Tüm Hakları Saklıdır